

Uczeń z Zespołem Aspergera – informacje i wskazówki dla nauczycieli

Zespół Aspergera należy do grupy tzw. całościowych zaburzeń neurorozwojowych. Objawy dotyczą: zaburzeń interakcji społecznych; zaburzeń porozumiewania (dwustronnej komunikacji słownej i bezsłownej); występowania powtarzających się, ograniczonych i stereotypowych wzorców zachowań, zainteresowań i aktywności; występowania niezgrabności ruchowej.

W zachowaniu ucznia widoczny jest brak znajomości konwenansów społecznych, nieprawidłowe interpretowanie sygnałów społecznych, brak rozumienia tego co wypada, a co nie. Problemem może być nadmierna bezpośredniość, prawdomówność, nieuwzględnianie uczuć innych. Drobiazgowo przestrzeganie przepisów i regulaminów.

Dzieci z ZA nie uczą się zasad funkcjonowania społecznego spontanicznie, poprzez obserwację, muszą być ich nauczone. Nastolatkom często przypinana jest etykieta „źle wychowanych”.

Słownictwo dzieci z zespołem Aspergera jest bogate i obfituje w dorosłe, czy naukowe sformułowania. Występują jednak zaburzenia w postaci nieprawidłowej wysokości głosu i intonacji oraz nieprawidłowego akcentu i rytmu wypowiedzi. Uczeń ma trudności z rozumieniem przenośni, przysłów, żartów. Nie rozpoznaje kiedy powinien się odezwać, przerywa rozmowę w trakcie jej trwania, mówi podczas wypowiedzi innych osób. Nie posługuje się slangiem młodzieżowym.

Problemy w koordynacji ruchowej przejawiają się w zaburzeniach równowagi, sztywnym sposobie poruszania się, zaburzeniach rytmu i naśladowania ruchów podczas zabaw, obniżonej sprawności manualnej, trudnościach we współpracy podczas gier zespołowych.

U części dzieci występuje nadwrażliwość na bodźce sensoryczne. Na niektóre dźwięki, hałas, bodźce wzrokowe (oświetlenie jarzeniowe) mogą reagować rozdrażnieniem, zatykaniem uszu, obroną przed dotykiem.

W procesie nauczania i wychowania ucznia z Zespołem Aspergera konieczne jest dostosowanie metod pracy i wymagań w zależności od rzeczywistych trudności występujących u dziecka oraz z uwzględnieniem jego mocnych stron.

W zakresie organizacji zajęć lekcyjnych należy:

- na początku roku szkolnego dokładnie zapoznać ucznia z topografią szkoły;
- przestrzegać schematu i terminarza pracy (plan lekcji, terminy klasówek, termin omawiania lektur);
- informować z wyprzedzeniem o nowych sytuacjach (zmianie nauczyciela, wycieczkach, wizytacjach) oraz przedstawiać jakie zachowanie w danej sytuacji jest pożądane;
- eliminować bodźce rozpraszające w otoczeniu ucznia (na ławce powinny znajdować się tylko przedmioty niezbędne do pracy);
- posadzić ucznia daleko od okna, blisko biurka nauczyciela, aby monitorować postępy w pracy, przywoływać uwagę , gdy się rozproszy;
- w sytuacji, gdy uczeń nie reaguje na polecenia wydawane całej klasie , zwracać się do niego po imieniu, powtarzać polecenie i zaczekać aż rozpocznie pracę;
- wydawać jasne polecenia, instrukcje używając krótkich zdań;
- zachęcać ucznia, aby w razie potrzeby prosił o powtórzenie czy uproszczenie lub zapisanie polecenia;
- wyjaśniać metafory i wyrazy wieloznaczne, znaczenie pojęć abstrakcyjnych przedstawiać za pomocą obrazów albo przeciwieństw;
- używać prostego i jednoznacznego języka, unikać ironii, dowcipów, przenośni;
- sprawdzać stopień zrozumienia tekstu, zadawać pytania cząstkowe;

- mimikę i gesty popierać informacją słowną w związku z trudnościami ucznia w odczytywaniu sygnałów pozawerbalnych;
- zachęcać ucznia do wzbogacania języka poprzez wyszukiwanie wyrazów bliskoznacznych (korzystanie ze słownika) lub też prowadzenie własnego słownika pojęć i terminów związanych z nauką szkolną;
- dzielić zadania na wieloetapowe, krótkie części jeśli dziecko ma problem z zakończeniem wykonywanych podczas lekcji zadań;
- odizolować ucznia w sytuacji zwiększonego napięcia emocjonalnego, wzburzenia i umożliwić mu zrelaksowanie się np. w bibliotece;
- uczyć sposobów radzenia sobie ze stresem i trudnymi sytuacjami;
- unikać konfrontacji, przymusu w stosunku do ucznia, dawać możliwość wyboru;
- gdy uczeń jest bardzo aktywny, a jednocześnie impulsywny, wyznaczać jako pierwszego lub drugiego do odpowiedzi;
- przerwać wypowiedź ucznia , jeśli powtarza pytania lub argumenty i poprosić, aby zapisał swoje pytania i na nie odpowiedział;
- wyznaczyć mniejszą liczbę zadań do wykonania lub wydłużyć czas na sprawdzanie jeśli uczeń pracuje w wolnym tempie;
- dopilnowywać zapisywanie przez ucznia w zeszycie niezbędnych informacji (prace domowe, terminy sprawdzianów, potrzebne przybory itp.);
- zadawać krótsze prace domowe jeśli uczeń cały wolny czas przeznacz na naukę (informacja od rodziców);

- w przypadku, gdy uczeń ma trudności z pisaniem częściej sprawdzać wiedzę w formie odpowiedzi ustnych, pozwalać na poprawę prac pisemnych w formie odpowiedzi;
- przygotować wydrukowaną notatkę do wklejenia w zeszyte w sytuacji, gdy uczeń ma problem z szybkim przepisywaniem lub notowaniem;
- podczas rozwiązywania zadań tekstowych z matematyki kłaść nacisk na rozumienie treści, wyjaśniać stosując rysunki schematyczne, ilustracje;
- zaproponować uczniowi wykonanie dodatkowych zadań, gdy znacznie wyprzedza swoich kolegów;
- indywidualizować wymagania i ocenę z wychowania fizycznego;
- pozwolić na niepodejmowanie aktywności ruchowej związanej z rywalizacją;
- zachęcać ucznia do zajęć sportowych zgodnie z jego preferencjami.

W zakresie rozwijania umiejętności społecznych należy:

- pomagać w rozważnym doborze kolegów;
- zachęcać do włączania się ucznia do grupowych zajęć ,gier, udziału w kołach zainteresowań, zbiórkach harcerskich;
- obserwować i pomagać w przypadku trudności w kontaktach społecznych poprzez omawianie sytuacji i wskazywanie właściwych rozwiązań;
- uczyć zwrotów inicjujących i podtrzymujących rozmowę;
- rozwijać umiejętność odczytywania i rozumienia emocji;
- zachęcać ucznia do szukania pomocy (wskazania konkretnej osoby do której może się zwrócić), gdy czuje się zmieszany, nie wie , jak się zachować;
- obserwować czy uczeń nie doświadcza agresji, przemocy fizycznej

- i emocjonalnej ze strony innych osób;
- dać uczniowi możliwość prezentacji na forum klasy/szkoły często ponadprzeciętnej wiedzy z określonych dziedzin (organizowanie lekcji, prezentacji na dany temat);
 - zauważać osiągnięcia, chwalić i doceniać wysiłek , aby budować poczucie wartości ucznia;

Bardzo istotna jest współpraca nauczycieli z rodzicami dziecka z zespołem Aspergera. Systematyczna współpraca, omawianie trudności i sukcesów, ustalanie sposobów pomocy, jest istotnym czynnikiem wpływającym na osiągnięcia szkolne ucznia, na jego prawidłowe funkcjonowanie w klasie i szkole.

opracowała Agnieszka Uszyńska

Bibliografia:

- Gabriela Jagielska, *Dziecko z autyzmem i Zespołem Aspergera w szkole i przedszkolu*, ORE 2013.
- Agnieszka Borkowska, *Zrozumieć świat ucznia z Zespołem Aspergera*, Wydawnictwo Harmonia, 2010.
- Ewa Pisula , *Autyzm. Przyczyny. Symptomy. Terapia.*, Wyd. Harmonia, 2010.
- *Modele zachowań oraz współpraca z dziećmi autystycznymi*, pod redakcją Catherine Maurice, Wydawnictwo LTW, 2007.